Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Teastas Sóisearach 2018

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Tíreolaíocht

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Réamhrá

Agus breithniú á dhéanamh ar an scéim mharcála seo, ba cheart aird a thabhairt ar an méid seo a leanas:

- Braitheann na sonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an mbealach ina gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna a sannadh don fhreagra ar an scrúdpháipéar.
- Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt.
- Mar riail ghinearálta, más ann d’amhras faoina bhailí atá aon fhreagra, ní mór do scrúdaitheoirí dul i gcomhairle lena scrúdaitheoir comhairleach sula mbronntar marcanna.
- Níl na moltaí, samplaí srl. a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile, srl.

Roinn 1

Ceadaigh 20 Ceist @ 3 mharc an ceann = 60 marc

1. 3 @ 1 mharc an ceann
   A = Clint, B = Aolchuisne, C = Piléar/Colún

2. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Imbhuail faoi (ii) na hAindéis (iii) fillteacha Armarcacha

3. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Droim an Atlantaigh Láir (ii) Ag Scaradh (iii) Sruthanna comhiompair

4. 1 @ 3 mharc
   Báicéir, oibrí monarchan, grúdaire, déantóir caibinéad

5. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Fronta fuar (ii) Fronta te (iii) Iseabar

6. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Léaslínte (ii) Húmas (iii) Ithreacha donna

7. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Croí istigh (ii) Magma (iii) Teicteonaic phlátaí

8A. 3 @ 1 mharc an ceann

X	**Y**
A	3
B	**1**
C	2
D	4

NÓ

8B. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Taismhéadar (ii) Línte comhghriandachta (iii) Báisteach chioclónach (fronta)

9A. 1 @ 3 mharc
Talamh a aisghabhadh ón bhfarraige

NÓ

9B. 1 @ 3 mharc
Cathair a bhfuil dhá oiread daonra inti is atá sa chéad chathair eile is mó daonra.

10A. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Eas (ii) Creimeadh abhann (iii) Uachtarach

NÓ

10B. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Imchuach (ii) Gláir (iii) Lúba

11. 1 @ 3 mharc
Téamh domhanda

12. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Cúnamh ceangailte (ii) Cúnamh forbartha (iii) Cúnamh éigeandála

13. 1 @ 3 mharc
2, 4, 5

14. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Portaigh ardaithe (ii) Neamh-inathnuaite (iii) Sléanta

15. 1 @ 3 mharc
Sráid Chill Dara

16. 3 @ 1 mharc an ceann
Barra a tarraingíodh, Contae Chorcaí 850, Contae na Mí 300, Contae Phort Láirge 450

17. 3 @ 1 mharc an ceann

X	**Y**
A	4
B	**3**
C	2
D	1

18. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Lár an chúlra (ii) Sa talamh láir ar chlé (iii) Fiar

19. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Fíor (ii) Fíor (iii) Bréagach

20. 1 @ 3 mharc
2.0 km

Roinn 2

Ceadaigh Trí Cheist @ 30 marc an ceann

Ceist 1. DROMCHLA AN DOMHAIN

1A. Carraigeacha

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Luaigh cé acu an bruthcharraig, carraig dhríodair nó carraig mheiteamorfach atá i bhfótagraf **A**.
Grúpa carraigeacha ainmnithe @ 1m
Pictiúr A = *Carraig dhríodair*

(ii) Luaigh cé acu an bruthcharraig, carraig dhríodair nó carraig mheiteamorfach atá i bhfótagraf **B**.
Grúpa carraigeacha ainmnithe @ 1m
Pictiúr B = *Bruthcharraig*

(iii) Ainmnigh sampla de charraig dhríodair.
Carraig ainmnithe @ 1m
Carraig dhríodair bailí ar bith e.g. aolchloch, gaineamhchloch srl.

(iv) Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí ar cruthaíodh an charraig dhríodair a d'ainmnigh tú i gcuid (iii) thuas.
Cur síos @ 7m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán 10m

1B. Síonchaitheamh

Mínigh, agus léaráid lipéadaithe mar chúnamh agat, an tslí a ndéanann siocghníomhú síonchaitheamh ar charraigeacha.

Léaráid Lipéadaithe @ 2m
Míniú @ 8m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
Féach amach do thagairt d'uisce ag bailiú i scoilteanna, an teocht ag titim, reonn agus leathnaíonn an t-usice srl.

Iomlán 10m

1C. Ollghluaiseacht

(i) Ainmnigh cineál **amháin** ollghluaiseachta moille agus tabhair cur síos ar **dhá** iarmhairt atá ag an ollghluaiseacht mhall sin.

Cineál ainmnithe @ 1m
e.g. Ithirthéaltú/Sreabhadh ithreach nó cineál bailí ar bith d'ollghluaiseacht mhall.

Cur Síos déanta ar Dhá iarmhairt @ 3m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1)
e.g. fargáiníní, lúbann crainn srl.

(ii) Mínigh an iarmhairt a bhíonn ag frasaíocht ar ollghluaiseacht.

Míniú @ 3m (Ráiteas 2 + Forbairt 1)
e.g. Déanann uisce an ithir níos troime,
Is féidir le huisce gníomhú mar bhealadh srl.

Iomlán 10m

Ceist 2. **DROMCHLA AN DOMHAIN AGUS ÁR bPLÁINÉAD**

2A. Iarmhairt Cheaptha Teasa

Scrúdaigh an léaráid thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cad é an t-ainm a thugtar ar an imchlúdach gás atá mórthimpeall ar an domhan (**X**)?
Gné ainmnithe @ 1m
An t-atmaisféar.

(ii) Mínigh conas a tharlaíonn an iarmhairt cheaptha teasa.
Míniú @ 7m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Dónn gluaisteáin breoslaí iontaise nó cúiseanna bailí eile amhail líonadh talún, dífhoraoisiú, tréada móra eallaigh srl.

(iii) Ainmnigh **dhá** dhóigh inar féidir an iarmhairt cheaptha teasa a laghdú.
Dhá dhóigh ainmnithe @ 1m an ceann
e.g. Méadaigh an líon de ghluaisteáin leictreacha/hibride
Úsáid fuinneamh in-athnuaite
Insliú tithe
Méadaigh an úsáid as iompar poiblí srl.

Iomlán 10m

2B. Bolcáin

(i) Ainmnigh bolcán beo **amháin**.
Bolcán ainmnithe @ 2m
e.g. Sliabh Etna nó bolcán gníomhach bailí ar bith.

(ii) Déan cur síos ar iarmhairt dhearfach **amháin** agus ar iarmhairt dhiúltach **amháin** atá ag bolcáin.
Cur síos déanta ar iarmhairt dhearfach @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Turasóireacht srl.

Cur síos déanta ar iarmhairt dhiúltach @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Scriosann bolcáin cathracha srl.

Iomlán 10m

2C. **Oighriúchán agus Cóstaí**

Tabhair freagra ar (i) **nó** (ii).

(i) **Oighriúchán**
Ainmnigh gné **amháin** a chruthaíodh de thoradh oighearchreimthe agus mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a cruthaíodh í.

NÓ

(ii) **Cóstaí**
Ainmnigh gné **amháin** a chruthaíodh de thoradh creimeadh cósta agus mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a cruthaíodh í.

Gné ainmnithe @ 1m
Léaráid lipéadaithe @ 2m
Míniú ar fhoirmiú @ 7m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
Is gá marc forbartha amháin a bhronnadh as próiseas.

Gnéithe de chreimeadh oighreach: *Coirí, Airéit, Adharc Phirimidiúil. Gleann i gCruth U, Loch Ribíneach, Gleann Crochta, Fiordanna agus Lochanna Slabhracha srl.*
Próisis: *Sracadh, Scríobchaitheamh, Reo, Leá srl.*

Gnéithe de chreimeadh cósta: *Aillte, bánna agus cinn tíre, uaimh, stua, stáca, stumpa, séidpholl, ardán tonnghearrtha srl.*
Próisis: *Gníomh hiodrálach, scríobchaitheamh, aer comhbhrúite, cnaí, tuaslagadh, tonnta scriosacha srl.*

Iomlán 10m

Ceist 3. **MEASCÁN TÍREOLAÍOCHTA**

Freagair **TRÍ CINN AR BITH** de na ceisteanna **3A, 3B, 3C, 3D.**

3A. Imirce

(i) Ainmnigh cineál **amháin** imirce eagraithe a bhfuil staidéar déanta agat air.

Imirce eagraithe ainmnithe @ 2m
e.g. Plandáil Uladh/Coilíniú Mheiriceá Theas nó sampla bailí ar bith d'imirce eagraithe.

(ii) Mínigh **dhá** chúis gur tharla an imirce eagraithe seo.

Dhá Mhíniú @ 2m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1)

(iii) Tabhair cur síos ar **dhá** iarmhairt ag an imirce eagraithe seo ar an limistéar a ndeachaigh daoine ar imirce chuige.

Dhá Chur Síos @ 2m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1)

Iomlán 10m

3B. Pirimidí Daonra

Scrúdaigh na pirimidí daonra thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh tír **amháin** ina bhfuil struchtúr an daonra cosúil le Pirimid **A**.

Tír ainmnithe @ 1m
Tír ar bith sa domhan forbartha. e.g. Éire, an Ghearmáin srl.

(ii) Ainmnigh tír **amháin** ina bhfuil struchtúr an daonra cosúil le Pirimid **B**.

Tír ainmnithe @ 1m
Tír ar bith sa domhan atá i mbéal forbartha. e.g. Mailí, an tSúdáin, an Bhrasaíl srl.

(iii) Cén céatadán den daonra iomlán i bPirimid A atá san aoisghrúpa 50-54.

Líon iomlán @ 2 m
6% den daonra iomlán

(iv) Mínigh cúis **amháin** a bhfuil bonn níos leithne ar Phirimid **B** ná mar atá ar Phirimid **A**.

Míniú Amháin @ 3m (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

(v) Mínigh cúis **amháin** a bhfuil barr Phirimid **A** níos leithne ná barr Phirimid **B.**

Míniú Amháin @ 3m (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán 10m

3C. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil

Scrúdaigh an léarscáil thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an tír lipéadaithe **X**.
Tír ainmnithe @ 1m
An Araib Shádach

(ii) Ainmnigh an fhoinse fuinnimh is mó a shamhlaítear le tír **X**..
Fuinneamh ainmnithe @ 1m
Ola

(iii) Tabhair cur síos ar **dhá** iarmhairt dhearfacha a bhí ag saothrú na foinse fuinnimh seo ar thír **X**.
Dhá Chur Síos déanta ar iarmhairt dhearfach @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Ardchaighdeán maireachtála, d'athraigh sé an saol fánaíochta srl.

Iomlán 10m

3D. Tionsclaíocht

(i) Luaigh cad is brí leis an téarma *tionscal gan chuing*?
Ráiteas @ 1m
Tionscal nach bhfuil ceangailte le suíomh amháin ar bith.

(ii) Ainmnigh sampla **amháin** de thionscal gan chuing?
Sampla ainmnithe @ 1m
e.g. Intel/Hewlett Packard nó aon tionscal gan chuing eile.

(iii) Is féidir le coimhlintí áitiúla teacht chun cinn mar thoradh ar ghníomhaíochtaí geilleagracha tánaisteacha.
Ainmnigh sampla de choimhlint mar seo agus tabhair míniú ar an gcoimhlint sin.
Coimhlint ainmnithe @ 2m
Mar shampla Indaver Incinerator, Co. Chorcaí srl.

Míniú @ 6m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán 10m

Ceist 4. TÍREOLAÍOCHT UIRBEACH

4A. Uirbiú sa Domhan i mBéal Forbartha

(i) Ainmnigh cathair **amháin** sa domhan i mbéal forbartha a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.
Cathair amháin sa domhan i mbéal forbartha ainmnithe @ 2m
e.g. Calcúta/Kolkatta nó cathair bhailí ar bith sa domhan seo i mbéal forbartha.

(ii) Mínigh **dhá** fhadhb a bhaineann le fás uirbeach sa chathair seo sa domhan i mbéal forbartha.

Dhá Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Easnamh tithíochta, brú ar an gcóras uisce srl.

Iomlán 10m

4B. Athnuachan Uirbeach

(i) Mínigh cad is brí leis an téarma *athnuachan uirbeach*.
Míniú Amháin @ 2m (Ráiteas 1 + Forbairt 1)
e.g. Scartáil seantithe ídithe agus a n-athsholáthar le cóiríocht chónaithe nua-aimseartha

(ii) Mínigh **dhá** bhuntáiste a bhaineann le hathnuachan uirbeach do dhaoine áitiúla i gceantar uirbeach.
Dhá Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Beidh níos lú tithe tréigthe, saoráidí agus seirbhísí nua srl.

Iomlán 10m

4C. Plódú Tráchta

(i) Déan cur síos ar chúis amháin a dtarlaíonn plódú tráchta i gcathracha na hÉireann.
Cur síos Amháin @ 2m (Ráiteas 1 + Forbairt 1)

(ii) Mínigh **dhá** mhodh dhifriúla chun plódú tráchta a laghdú i gcathracha na hÉireann.
Dhá Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
e.g. Línte buí dúbailte, daoine a spreagadh chun úsáid a bhaint as an iompar poiblí srl.

Iomlán 10m

Ceist 5. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS AGUS AERFÓTAGRAF

5A. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis. Ar do shracléarscáil, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- An t-imeallbhord ar fad
- Bóthar an N15
- Abhainn Dhroim Chliabh *(Drumcliff River)*
- Limistéar d'fhoraois bhuaircíneach

Ceithre ghné taispeánta agus lipéadaithe @ 2m an ceann.

Fráma agus Treoshuíomh @ 2m (1 + 1)

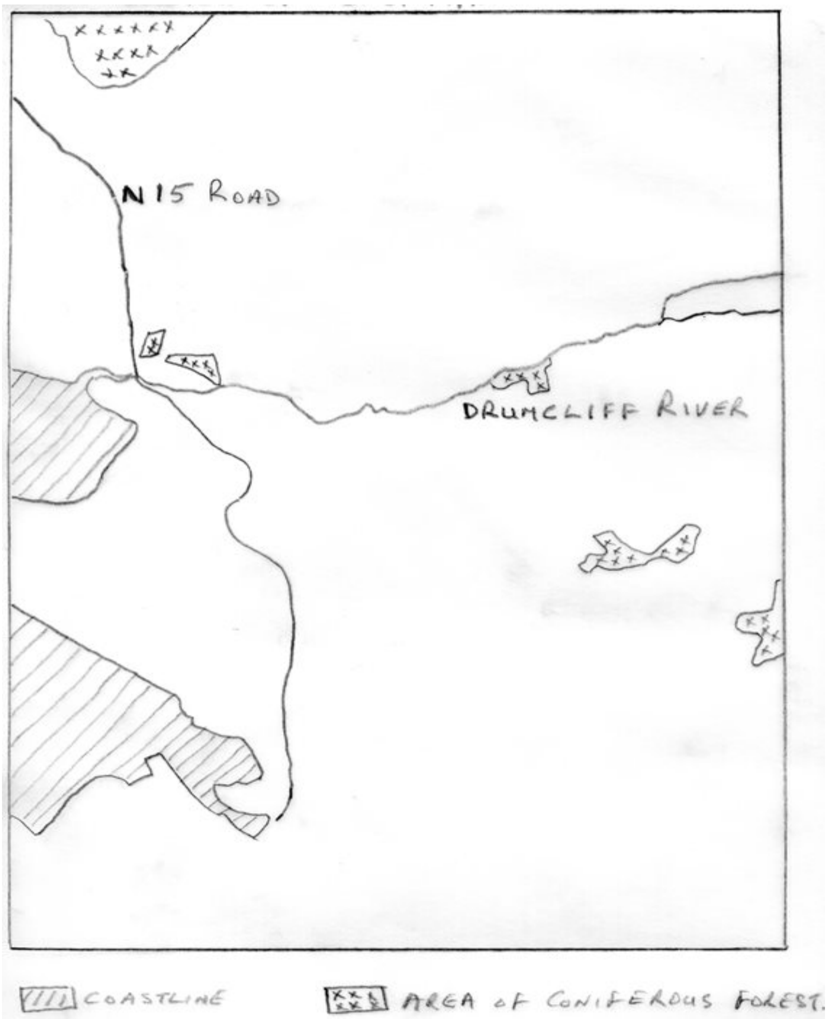

Léaráid de Léarscáil SO (chun críche maisithe amháin)

Iomlán 10m

5B. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

(i) Ainmnigh **dhá** ghréasán lonnaíocht tuaithe dhifriúla atá le feiceáil ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis agus úsáid tagairt eangaí sé fhigiúir chun na gréasáin sin a aimsiú.

Dhá ghréasán lonnaíochta éagsúla @ 2m an ceann:
(Ainmnithe @ 1m + Tagairt eangaí @ 1m)
e.g. Ribín/Líneach ag G678 387
e.g. Cnuasta ag G674 391

(ii) Mínigh cén fáth gur fhás gach ceann den **dá** ghréasán lonnaíochta a d'ainmnigh tú i gcuid (i) thuas ag na suímh a d'aimsigh tú.

Dhá Mhíniú @ 3m (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán 10m

5C. Scrúdaigh an **tAERFÓTAGRAF** atá tugtha leis an bpáipéar seo.

Tá roinnt feidhmeanna difriúla le feiceáil san aerfótagraf, iad seo ina measc:

- Tithíocht
- Caitheamh aimsire
- Feidhm eaglasta
- Tionsclaíocht

(i) Roghnaigh **trí** cinn de na feidhmeanna liostáilte thuas agus bain úsáid as an nodaireacht aitheanta chun sampla de gach ceann de na trí feidhmeanna seo a aimsiú san aerfótagraf.

Trí Shuíomh @ 1m an ceann
Tithíocht *– Mar shampla Tulra ar chlé*
Caitheamh aimsire *– Mar shampla Sa talamh láir ar chlé*
Feidhm eaglasta *– Mar shampla Lár an chúlra*
Tionsclaíocht *– Mar shampla An cúlra ar dheis*

(ii) Mínigh cén fáth gur tháinig forbairt ar cheann **amháin** de na feidhmeanna a roghnaigh tú i gcuid (i) thuas ag an suíomh a d'aimsigh tú.

Míniú @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

(iii) Mínigh cúis **amháin** a bhfuil easpa forbartha i lár an chúlra san aerfótagraf.

Míniú @ 3m (Ráiteas 2 + Forbairt 1)
e.g. Tarlaíonn tuile go minic sa cheantar seo, úsáidtear an ceantar seo le haghaidh feirmeoireacht srl.

Iomlán 10m